AN COIMISIÚN
EORPACH

An Bhruiséil, 25.9.2025
COM(2025) 517 final

TEACHTAIREACHT ÓN gCOIMISIÚN CHUIG PARLAIMINT NA hEORPA AGUS CHUIG AN gCOMHAIRLE

An Naoú Tuarascáil Bhliantúil maidir leis an tSaoráid do Dhídeanaithe sa Tuirc

Clár

1. Réamhrá.....1
1.1.1. An Tuirc agus géarchéim na ndídeanaithe.....1
1.2. Freagairt an Aontais ar an ngéarchéim agus bunú na Saoráide.....3
2. Feidhmiú na Saoráide.....4
3. Acmhainneacht airgeadais, fad agus cineál an chistithe.....4
4. Cur chun feidhme na Saoráide.....6
5. Faireachán, meastóireacht agus iniúchadh.....15
6. Cumarsáid agus infheictheacht.....16
7. Conclúid agus na chéad chéimeanna eile.....17

1. Réamhrá

Faoi Airteagal 8(1) de Chinneadh C(2015) 9500[1] ón gCoimisiún ('an Cinneadh'), ní mór don Choimisiún Parlaimint na hEorpa agus an Chomhairle a choinneáil ar an eolas go tráthrialta faoi chur chun feidhme na Saoráide do Dhídeanaithe sa Tuirc ('an tSaoráid'). Faoi Airteagal 8 (2) den Chinneadh, ní mór don Choimisiún tuairisciú go bliantúil do Pharlaimint na hEorpa agus don Chomhairle maidir le cur chun feidhme na Saoráide. Foilsíodh an chéad Tuarascáil Bhliantúil maidir leis an tSaoráid i mí an Mhárta 2017[2]. Is féidir na tuarascálacha bliantúla uile a fháil ar shuíomh gréasáin na Saoráide do Dhídeanaithe. Tá an tuarascáil sin bunaithe ar shonraí go dtí mí Feabhra 2025 agus an mhí sin san áireamh.

1.1.1. An Tuirc agus géarchéim na ndídeanaithe

Mar gheall ar a suíomh geografach, is tír thábhachtach ghlactha agus idirthurais le haghaidh dídeanaithe agus imirceach í an Tuirc. I mí Eanáir 2025, de réir na sonraí a sholáthair rialtas na Tuirce, d'óstáil an tír 2 888 876 Shiriach a bhí faoi chosaint shealadach agus níos mó ná 300 000 dídeanaí agus iarrthóir tearmainn cláraithe, ón Afganastáin, ón Iaráic, ón Iaráin agus ón tSomáil den chuid is mó[3,4]. Bhí tionchar nach beag aige sin ar na pobail óstacha. An t-easáitiú fadtréimhseach i gcás dídeanaithe ón tSiria agus an méadú atá ag teacht ar an líon imirceach neamhrialta ón Afganastáin sa Tuirc, is dúshláin iad atá ag dul i méid don chomhtháthú sóisialta idir dídeanaithe, imircigh agus pobail óstacha. An tráth céanna, tá brú fós ann feadh na teorann idir an Tuirc agus an Iaráin. Tar éis thitim réimeas Assad i mí na Nollag 2024, agus de réir na sonraí a sholáthair údaráis na Tuirce, tá méadú ag teacht ar an líon Siriach a bhfuil stádas cosanta sealadaí acu sa Tuirc a thrasnaíonn an teorainn leis an tSiria. Níl na sonraí go hiomlán soiléir maidir le cé acu is fillteacha buana nó cuairteanna féachana iad sin[5]. Chuir údaráis na Tuirce i dtábhacht gur cheart do na fillteacha a bheith deonach, sábháilte, díniteach agus ordúil.

Tá iarrachtaí an-mhór á ndéanamh ag an Tuirc fós chun dídeanaithe agus imircigh a óstáil agus chun aghaidh a thabhairt ar a riachtanais, agus tá sí tar éis a tiomantas a athdhearbhú maidir leis an Ráiteas ón Aontas Eorpach agus ón Tuirc an 18 Márta 2016[6] ('an Ráiteas') a chur chun

[1] Cinneadh C(2015) 9500 ón gCoimisiún an 24.11.2015 maidir le gníomhaíochtaí an Aontais agus na mBallstát a chomhordú trí shásra comhordúcháin – an tSaoráid do Dhídeanaithe sa Tuirc.
[2] https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.
[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.
[4] Saintréith shonrach de chóras tearmainn na Tuirce, tá sí nasctha leis an bhfíoras gur shínigh an tír Prótacal Nua-Eabhrac 1967 de Choinbhinsiún na Ginéive 1951 faoi réir forchoimeádais. Dá réir sin, i gcás fhormhór mór na ndídeanaithe sa Tuirc, ní ar stádas dídeanaí lánfheidhme is féidir leo iarratas a dhéanamh ach ar stádas 'Dídeanaí Choinníollaigh' amháin, stádas lena gcuirtear teorainn, má dheonaítear é, leis an tréimhse fanachta sa tír go dtí an tráth a dhéantar dídeanaí aitheanta a 'athlonnú chuig tríú tír'.
[5] An 29 Eanáir 2025, d'fhógair Aireacht Gnóthaí Baile na Tuirce go raibh 81 576 dídeanaí tar éis filleadh ar an tSiria ón 9 Nollaig 2024. Thairis sin, i gcomhréir le moladh UNHCR, dheimhnigh sé gur fhormheas an tUachtarán Erdoğan cuairteanna sealadacha le haghaidh mhuintir na Siria ón Tuirc ón 1 Eanáir go dtí an 1 Iúil 2025. Le linn na tréimhse sé mhí sin, beidh ceann ainmnithe an teaghlaigh in ann dul isteach sa tír nó í a fhágáil trí huaire gan a stádas cosanta sealadaí a chailleadh.
[6] http://www.consilium.europa.eu/ga/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

feidhme. Leis an Ráiteas, leanadh de thorthaí nithiúla a bhaint amach in 2024. Cé go bhfuil na figiúirí fós níos ísle ná na figiúirí a bhí ann roimh an Ráiteas, an líon imirceach neamhrialta a tháinig isteach sa Ghréig ar muir, mar aon leis an líon imirceach a tháinig isteach sa Bhulgáir ar tír, lean siad de bheith ag méadú, agus tháinig laghdú mór ar an líon imirceach a tháinig isteach san Iodáil agus i gcríoch na Cipire atá faoi rialú an rialtais[7].

Leanadh den scéim athlonnaithe 'duine in aghaidh an duine' a chur chun feidhme faoin Ráiteas. Idir mí Aibreáin 2016 agus mí Feabhra 2025, rinneadh níos mó ná 43 815 dídeanaí ón tSiria a athlonnú ón Tuirc go dtí an tAontas. Ó bhí 2016 ann, rinneadh 2 140 imirceach a fhilleadh ó oileáin na Gréige go dtí an Tuirc. Ós rud é nach ndearna údaráis na Tuirce a gcinneadh ó mhí an Mhárta 2020 a chúlghairm chun oibríochtaí um fhilleadh faoin Ráiteas a chur ar fionraí tar éis phaindéim COVID-19, níor tharla aon oibríocht um fhilleadh ó shin d'ainneoin iarrataí arís agus arís eile ón gCoimisiún agus ó údaráis na Gréige.

Chomhaontaigh Comhairle Eorpach mhí Dheireadh Fómhair 2020 clár oibre dearfach idir an tAontas Eorpach agus an Tuirc a sheoladh. Sainaithníodh ceithre réimse tosaíochta: i) feabhas a chur ar fheidhmiú an Aontais Custaim agus pléití a athsheoladh maidir lena nuachóiriú; ii) an imirce agus tacaíocht do dhídeanaithe; iii) idirphléití ardleibhéil; agus iv) teagmhálacha idirphearsanta agus soghluaisteacht. D'athdhearbhaigh Comhairle Eorpach mhí an Mheithimh 2021 go bhfuil an tAontas réidh chun dul i mbun plé leis an Tuirc ar bhealach céimnithe comhréireach in-aisiompaithe chun an comhar a mhéadú i roinnt réimsí leasa choitinn, faoi réir na gcoinníollacha seanbhunaithe a leagadh amach i mí an Mhárta 2021 agus i gconclúidí ón gComhairle Eorpach roimhe seo. Leis an Teachtaireacht Chomhpháirteach an 29 Samhain 2023, tugadh aghaidh ar an iarraidh ón gComhairle Eorpach an 29 go dtí an 30 Meitheamh 2023 ar an Ardionadaí agus ar an gCoimisiún chun tuarascáil ar staid an phlé a thíolacadh i ndáil leis an gcaidreamh idir an tAontas agus an Tuirc. Sa Teachtaireacht Chomhpháirteach sin cuireadh roinnt tograí ar aghaidh chun borradh a chur faoin gcaidreamh arís, lena n-áirítear i réimse an bhainistithe imirce agus i réimse na tacaíochta airgeadais do dhídeanaithe agus do phobail óstacha. Tionóladh idirphlé ardleibhéil idir an tAontas agus an Tuirc maidir leis an imirce agus an tslándáil sa Bhruiséil i mí na Samhna 2023 agus meastar go dtionólfar cruinniú nua sa chéad leath de 2025.

[7] Idir mí Eanáir agus mí na Nollag 2024, tháinig 65 574 imirceach neamhrialta isteach san Aontas ón Tuirc i gcomparáid le 57 597 n-imirceach neamhrialta a tháinig isteach le linn na tréimhse céanna in 2023 – méadú 14 %. In 2024 san iomlán, tháinig méadú 31 % ar an líon imirceach neamhrialta a tháinig isteach sa Ghréig ar muir i gcomparáid le 2023. Tháinig méadú 2 % ar an líon imirceach a tháinig isteach sa Ghréig ar tír, ar méadú i bhfad níos lú é sin. An tráth céanna, tháinig laghdú 42 % ar an líon imirceach a tháinig isteach sa Chipir tríd an Líne Ghlas idir mí Eanáir agus mí na Nollag 2024, i gcomparáid leis an tréimhse chéanna in 2023. Thairis sin, idir mí Eanáir agus mí Feabhra 2025, tháinig 4 537 n-imirceach neamhrialta isteach san Aontas ón Tuirc i gcomparáid le 7 426 imirceach neamhrialta a tháinig isteach le linn na tréimhse céanna in 2024 – laghdú 39 %. Tháinig laghdú nach beag ar an mbealach imirce ón Tuirc go dtí an Iodáil in 2024 nuair a tháinig thart ar 3 366 imirceach isteach, rud a fhágann go dtagann 5 % den trasnú teorann neamhrialta san Iodáil ón Tuirc. In 2015, roimh an Ráiteas ón Aontas Eorpach agus ón Tuirc, ba é 885 386 an líon imirceach neamhrialta a tháinig isteach ó bhealach na Meánmhara Thoir.

1.2. Freagairt an Aontais ar an ngéarchéim agus bunú na Saoráide

Mar fhreagra ar an iarraidh ó Bhallstáit an Aontais ar chistiú breise nach beag chun tacú le dídeanaithe sa Tuirc, bhunaigh an Coimisiún an tSaoráid do Dhídeanaithe sa Tuirc trí bhíthin Chinneadh ón gCoimisiún an 24 Samhain 2015, arna leasú an 10 Feabhra 2016 agus arís an 14 Márta agus an 24 Iúil 2018. Is sásra í an tSaoráid chun slógadh na n-acmhainní a chomhordú, arb acmhainní iad a chuirtear ar fáil faoi bhuiséad an Aontais agus faoi ranníocaíochtaí breise ó na Ballstáit, agus comhtháthaítear i mbuiséad an Aontais iad mar ioncam sannta seachtrach[8]. Rinne na Ballstáit gealltanas polaitiúil chun ranníocaíochtaí náisiúnta a sholáthar mar chuid den Chomhthuiscint idir Ballstáit an Aontais agus an Coimisiún Eorpach, a glacadh an 3 Feabhra 2016, agus a tugadh cothrom le dáta tráth a comhaontaíodh an dara tráinse den tSaoráid[9]. Bunaíodh creat coinníollachta leis an gComhthuiscint freisin.

An 18 Márta 2016, d'athdhearbhaigh Cinn Stáit agus Rialtais an Aontais Eorpaigh agus na Tuirce a ngealltanas maidir leis an bPlean Gníomhaíochta Comhpháirteach a chur chun feidhme agus chomhaontaigh siad bearta breise a raibh sé d'aidhm acu an caidreamh idir an tAontas agus an Tuirc a dhoimhniú agus aghaidh a thabhairt ar an ngéarchéim imirce[10]. D'aithin an Tuirc agus an tAontas go raibh gá le tuilleadh iarrachtaí tapa diongbháilte. Go sonrach, sa Ráiteas ón Aontas Eorpach agus ón Tuirc, iarradh go gcuirfí deireadh leis an imirce neamhrialta ón Tuirc go dtí an tAontas trí shamhail ghnó na smuigléirí daoine a bhriseadh agus trí rogha eile a thabhairt d'imircigh seachas a mbeatha a chur i mbaol, agus go gcuirfí dlús le cur chun feidhme na Saoráide.

Leithdháileadh EUR 3 bhilliún san iomlán ar an gcéad tráinse den tSaoráid (2016-2017)[11], agus cuireadh EUR 3 bhilliún breise ar fáil don dara tráinse (2018-2019), rud a d'fhág go raibh EUR 6 bhilliún in iomlán na Saoráide. Tar éis an chruinnithe sin, níorbh fhada gur chuir an Coimisiún na chéad tionscadail amach ar conradh. Faoin 31 Nollaig 2020, bhí leithdháileadh oibríochtúil iomlán na Saoráide curtha amach ar conradh ag an gCoimisiún, agus faoi dheireadh 2024 bhí breis agus EUR 5,7 billiún eisíoctha.

[8] Ioncam seachtrach faoi Airteagal 21(2), pointe (b) de Rialachán (AE, Euratom) Uimh. 966/2012 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 25 Deireadh Fómhair 2012 maidir leis na rialacha airgeadais is infheidhme maidir le buiséad ginearálta an Aontais agus lena n-aisghairtear Rialachán (CE, Euratom) Uimh. 1605/2002 ón gComhairle (IO L 298, 26.10.2012, lch. 1) le haghaidh ranníocaíochtaí in 2016 agus go dtí an 1 Lúnasa 2018 agus faoi Airteagal 21(2)(a)(ii) de Rialachán (AE, Euratom) 2018/1046 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 18 Iúil 2018 maidir leis na rialacha airgeadais is infheidhme maidir le buiséad ginearálta an Aontais, lena leasaítear Rialacháin (AE) Uimh. 1296/2013, (AE) Uimh. 1301/2013, (AE) Uimh. 1303/2013, (AE) Uimh. 1304/2013, (AE) Uimh. 1309/2013, (AE) Uimh. 1316/2013, (AE) Uimh. 223/2014, (AE) Uimh. 283/2014, agus Cinneadh Uimh. 541/2014/AE agus lena n-aisghairtear Rialachán (AE, Euratom) Uimh. 966/2012 (IO L 193, 30.7.2018, lch. 1).

[9] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf

[10] http://www.consilium.europa.eu/ga/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

[11] Cuireadh na EUR 3 bhilliún sin ar fáil sa bhreis ar EUR 345 mhilliún a leithdháil an Coimisiún ar an Tuirc cheana mar fhreagairt ar ghéarchéim na ndídeanaithe ón tSiria sular cuireadh tús leis an tSaoráid, agus sa bhreis ar chúnamh déthaobhach na mBallstát.

2. Feidhmiú na Saoráide

Ba shásra comhordúcháin í an tSaoráid lenarbh fhéidir cúnamh ón Aontas a shlógadh le haghaidh dídeanaithe sa Tuirc ar bhealach tapa éifeachtach éifeachtúil, agus bainistíocht fhónta airgeadais á háirithiú ag an am céanna. Áirithíodh leis an tSaoráid go ndéanfaí ionstraimí maoinithe an Aontais atá ann cheana a shlógadh ar bhonn optamach, mar chabhair dhaonnúil agus/nó cúnamh forbraíochta, chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais na ndídeanaithe agus na bpobal óstach ar bhealach cuimsitheach comhordaithe[12].

Soláthraíonn Coiste Stiúrtha na Saoráide treoraíocht straitéiseach maidir leis na tosaíochtaí, an cineál gníomhaíochtaí a dtacófar leo, na méideanna a bheidh le leithdháileadh agus na hionstraimí maoinithe a bheidh le slógadh agus na coinníollacha a bhaineann le cur chun feidhme ghealltanais na Tuirce faoin bPlean Gníomhaíochta Comhpháirteach idir an tAontas Eorpach agus an Tuirc an 29 Samhain 2015 (an 'Plean Gníomhaíochta Comhpháirteach')[13].

Tá tábhacht fós ag baint le hinbhuanaitheacht thionscadail na Saoráide agus le comhúinéireacht údaráis na Tuirce. Leagadh béim ar an tábhacht a bhaineann le hinbhuanaitheacht agus le tionchar sna moltaí sa dara tuarascáil speisialta ó Chúirt Iniúchóirí na hEorpa i mí Aibreáin 2024. Déantar réimsí tosaíochta le haghaidh cúnaimh a bhunú ar mheasúnú cuimsitheach neamhspleách ar riachtanais, a tugadh cothrom le dáta in 2018.

Leis an tSaoráid, rinneadh maoiniú ó na hionstraimí maoinithe sheachtraigh seo a leanas a chomhordú[14]: i) cabhair dhaonnúil; ii) an Ionstraim Eorpach Chomharsanachta; iii) an Ionstraim maidir le Comhar um Fhorbairt (ICF); iv) an Ionstraim um Chúnamh Réamhaontachais (IPA); agus v) an Ionstraim lena gcuirtear le Cobhsaíocht agus le Síocháin. Na bearta a mhaoinítear le buiséad an Aontais, déantar iad i gcomhréir lena rialacha agus lena rialacháin airgeadais is infheidhme maidir le bainistíocht dhíreach agus bainistíocht indíreach araon. Coinníoll de chur chun feidhme an chúnaimh is ea an Tuirc cloí docht leis na gealltanais sa Phlean Comhpháirteach Gníomhaíochta agus sa Ráiteas.

3. Acmhainneacht airgeadais, fad agus cineál an chistithe

Is é EUR 6 bhilliún an buiséad iomlán atá á chomhordú leis an tSaoráid, agus é á shlógadh ina dhá thráinse. Déanfar na tionscadail faoin gcéad tráinse agus faoin dara tráinse go dtí deireadh

[12] Cinneadh C(2015) 9500 ón gCoimisiún an 24.11.2015, Airteagal 2 – Cuspóirí na Saoráide.

[13] Féach Airteagal 5(1) de Chinneadh C(2015) 9500 ón gCoimisiún, arna leasú le Cinneadh C(2016) 855 ón gCoimisiún.

[14] Rinneadh ranníocaíochtaí na hIonstraime Eorpaí Comharsanachta agus na hIonstraime maidir le Comhar um Fhorbairt (ICF) a aistriú chuig an Ionstraim um Chúnamh Réamhaontachais agus chuig an gCiste Iontaobhais Eorpach, faoi seach, agus ba fúthu sin a cuireadh na ranníocaíochtaí chun feidhme. I bprionsabal, i gcás ranníocaíochtaí uile na Saoráide le Ciste Iontaobhais Réigiúnach an Aontais Eorpaigh mar Fhreagairt ar an nGéarchéim sa tSiria (ó IPA agus ar bhonn níos lú, ó ICF), cuireadh chun feidhme iad mar chabhair neamhdhaonnúil.

2025 (agus cuireadh síneadh le ceithre thionscadal go dtí deireadh 2029 de bharr *force majeure* amhail crith talún 2023) agus roinnt mhaith tionscadal faoin gcéad tráinse, tá siad tugtha i gcrích cheana agus tá formhór na dtionscadal sceidealaithe le críochnú in am nó roimh an spriocdháta críochnaitheach. Ar bhonn eisceachtúil, mar gheall ar phaindéim COVID-19, cuireadh síneadh leis an tréimhse cur chun feidhme i gcás tionscadail faoi Bheart Speisialta 2016 (EUR 1,6 billiún), agus fágann sin gur féidir leis na tionscadail uile lena mbaineann a gcuspóirí sonraithe a bhaint amach.

EUR 3 bhilliún a bhí sa chéad tráinse, ar slógadh EUR 1 bhilliún de ó bhuiséad an Aontais agus ar soláthraíodh EUR 2 bhilliún de i bhfoirm ranníocaíochtaí déthaobhacha ó na Ballstáit. Ar an gcaoi chéanna, EUR 3 bhilliún a bhí sa dara tráinse, ar soláthraíodh EUR 2 bhilliún de ó bhuiséad an Aontais agus ar sholáthair na Ballstáit EUR 1 bhilliún de[15].

Maidir le hacmhainní buiséid an Aontais, as na EUR 1 bhilliún ó bhuiséad an Aontais le haghaidh 2016-2017, rinneadh EUR 250 milliún a shlógadh in 2016 agus EUR 750 milliún in 2017. As na EUR 2 bhilliún ó bhuiséad an Aontais le haghaidh 2018-2019, rinneadh EUR 550 milliún a shlógadh in 2018, agus slógadh an t-iarmhéid in 2019.

Maidir le ranníocaíochtaí na mBallstát, le haghaidh an chéad tráinse, ranníoc na Ballstáit EUR 677 milliún leis an tSaoráid in 2016, EUR 847 milliún in 2017, EUR 396 mhilliún in 2018 agus EUR 80 milliún in 2019. Maidir leis an dara tráinse, ranníoc na Ballstáit EUR 68 milliún in 2018, EUR 202 mhilliún in 2019, EUR 265 mhilliún in 2020, EUR 166 mhilliún in 2021, EUR 165 mhilliún in 2022, agus na híocaíochtaí deireanacha dar luach EUR 134 mhilliún in 2023. Rinneadh ranníocaíochtaí na mBallstát go díreach le buiséad an Aontais i bhfoirm ioncam sannta seachtrach agus sannadh iad do línte buiséid an IPA agus na cabhrach daonnúla.

Tá meaitseáil shásúil ann fós idir an ráta ag a bhfuil na Ballstáit ag íoc ranníocaíochtaí *isteach* sa tSaoráid agus ráta na n-eisíocaíochtaí a bhíonn á maoiniú ag na ranníocaíochtaí sin *ón* tSaoráid.

Cúnamh breise ón Aontas do dhídeanaithe sa Tuirc lasmuigh de chreat na Saoráide
In 2020, leithdháil an Coimisiún EUR 535 mhilliún breise chun tacú le gníomhaíochtaí daonnúla sa Tuirc lasmuigh de chreat na Saoráide. An cúnamh sin do dhídeanaithe, díríodh é ar bhunriachtanais, ar chosaint, ar oideachas agus ar chúram sláinte agus tá sé curtha amach ar conradh agus eisíoctha go hiomlán.

Lean an treocht sin ar aghaidh in 2021. Mar thoradh ar na conclúidí ón gComhairle Eorpach i mí an Mheithimh na bliana sin, rinne an Coimisiún EUR 3 bhilliún a shlógadh le haghaidh dídeanaithe agus pobail óstacha sa Tuirc i gcomhair 2021 go 2023. Ba é b'aidhm don chistiú

[15] https://www.consilium.europa.eu/ga/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

sin a áirithiú go bhféadfaí leanúint de phríomh-idirghabhálacha na Saoráide i réimsí tosaíochta na cabhrach daonnúla, na mbunriachtanas, an oideachais agus na sláinte, agus sa bhainistiú imirce agus sa rialú teorann. Áiríodh leis freisin EUR 150 milliún faoi ionstraimí AS HOME a bhí ann go príomha chun tacú le hiarrachtaí athlonnaithe go Ballstáit an Aontais ón Tuirc, ach mar aon leis sin chun tacú le hiarrachtaí bainistithe imirce, bainistithe teorainneacha agus frithsmuigleála. Cuimsíodh leis freisin EUR 14,4 milliún faoi Bheart Tacaíochta a glacadh i mí Dheireadh Fómhair 2024.

Rinneadh cuid nach beag den chistiú le haghaidh 2021-2023 a shlógadh mar fhreagairt ar chreathanna talún tubaisteacha 2023 sa Tuirc, agus díríodh EUR 355,6 milliún san iomlán ar thacaíocht shocheacnamaíoch, ar bhonneagar bardasach, ar bhonneagar oideachais, agus ar bhonneagar sláinte.

I mí Feabhra 2024, chinn an Chomhairle Eorpach EUR 2 bhilliún breise a leithdháileadh chun comhar éifeachtach imirce a choinneáil ar bun le tíortha nach Ballstáit den Aontas iad, lena n-áirítear an tacaíocht do dhídeanaithe ón tSiria sa Tuirc, mar chuid de chomhaontú maidir leis an athscrúdú ar an gcreat airgeadais ilbhliantúil (CAI) 2021-2027.

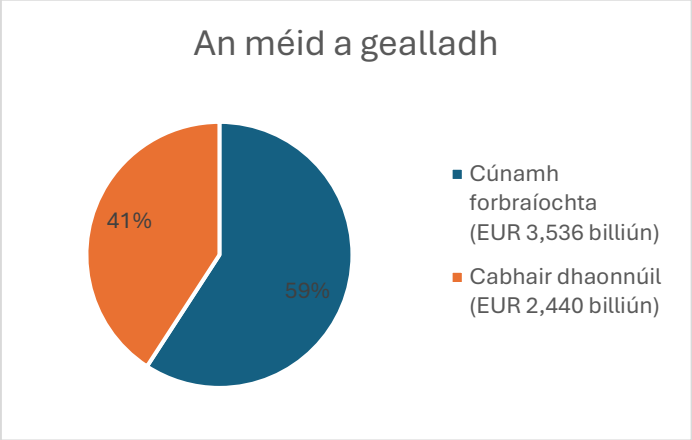
Ag Comhdháil na Siria i mí na Bealtaine 2024, gheall an Coimisiún EUR 1 bhilliún chun tacú le dídeanaithe agus le pobail óstacha sa Tuirc. Cuimsíodh leis an méid sin EUR 520 milliún ón ngnáthbhuiséad le haghaidh 2024 chun a áirithiú go leanfaí den chúnamh le haghaidh dídeanaithe, agus EUR 480 milliún arna thús-ualú ón leithdháileadh EUR 2 bhilliún thuasluaite, agus fágadh thart ar EUR 1,5 billiún le haghaidh 2025-2027. Cuimsíodh leis an bpacáiste EUR 1 bhilliún cúig bheart lena ndírítear ar na nithe seo a leanas: i) oideachas (EUR 80 milliún); ii) bunriachtanais, cúram sláinte, seirbhísí bardasacha agus comhtháthú sóisialta (EUR 421 mhilliún); iii) bainistiú imirce agus rialú teorann (EUR 398 milliún); iv) soláthar le haghaidh athbhunú caidrimh féideartha ag an mBanc Eorpach Infheistíochta amach anseo, beart a ghinfeadh iasachtaí féideartha le haghaidh infheistíocht a bhaineann le dídeanaithe (EUR 75 mhilliún); agus v) cabhair dhaonnúil (EUR 26 mhilliún).

Ó bhí 2011 ann, is é EUR 12,4 billiún an cistiú iomlán ón Aontas a leithdháileadh ar chúnamh le haghaidh dídeanaithe agus pobail óstacha sa Tuirc. Cuimsítear leis sin EUR 345 mhilliún i gcúnamh le haghaidh dídeanaithe a slógadh idir 2011 agus 2016, na EUR 6 bhilliún faoin tSaoráid, EUR 535 mhilliún i gcistiú idirlinne in 2020, EUR 3 bhilliún i gcistiú breise in 2021-2023, EUR 1 bhilliún in 2024, agus EUR 1,5 billiún breise de chúnamh beartaithe go dtí 2027.

4. Cur chun feidhme na Saoráide

Cuirtear an tSaoráid chun feidhme i bhfoirm cabhrach daonnúla agus cúnaimh forbraíochta. Faoin gcéad tráinse, rinneadh thart ar EUR 1,4 billiún agus EUR 1,6 billiún a leithdháileadh ar na snáitheanna, faoi seach. I bhfianaise a fhadtréimhsí atá géarchéim na Siria, díríodh na hidirghabhálacha faoin dara tráinse níos mó agus níos mó ar ghníomhaíochtaí tacaíochta

socheacnamaíche agus ar dheiseanna slí beatha a chruthú. Faoin dara tráinse, leithdháileadh EUR 1,04 billiún ar chabhair dhaonnúil, agus EUR 1,9 billiún ar chúnamh forbraíochta[16].
Maidir leis an tSaoráid ar an iomlán, déantar an chabhair dhaonnúil agus an cúnamh forbraíochta ó mhí na Nollag 2024 ar aghaidh a mhiondealú mar a leanas:

Chun na mionsonraí iomlána a fháil, féach tábla na dtionscadal ar líne[17].

Tá an cúnamh a soláthraítear faoin tSaoráid bunaithe ar thionscadail. Braitheann na heisíocaíochtaí ar an dul chun cinn atá déanta maidir le hidirghabhálacha na Saoráide a chur chun feidhme. Áirítear le tacaíocht faoin tSaoráid cúnamh do dhídeanaithe agus do phobail óstacha araon.
Is é is aidhm don **chabhair dhaonnúil** faoin tSaoráid cuidiú leis na dídeanaithe is leochailí trí thacaíocht dhíniteach a sholáthar lena dtugtar aghaidh ar bhunriachtanais agus ar chosaint[18]. Tugtar aghaidh léi freisin ar bhearnaí trí ghníomhaireachtaí agus comhpháirtithe speisialaithe i réimsí tosaíochta na sláinte agus an oideachais. Bíonn soláthar chabhair dhaonnúil an Aontais á threorú ag an gComhdhearcadh Eorpach maidir le Cabhair Dhaonnúil 2007[19], ina leagtar síos gur cheart don Aontas, mar ghníomhaí daonnúil, cloí le prionsabail dhaonnúla na daonnachta, na neodrachta, na neamhchlaontachta agus an neamhspleáchais, mar a leagtar amach iad in Airteagal 214 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh agus sa Rialachán maidir le Cabhair Dhaonnúil (Uimh. 1257/96)[20,21].

[16] An t-iarmhéid de EUR 60 milliún, leithdháiltear é ar an tacaíocht riaracháin agus oibríochtúil a sholáthraítear chun an tSaoráid a chur chun feidhme go céimneach.
[17] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_ga.
[18] Leithdháileadh EUR 352 mhilliún san iomlán ar chosaint faoin tSaoráid, trí chabhair dhaonnúil go príomha. Áiríodh leis na gníomhaíochtaí clárú agus fíorú dídeanaithe, acmhainneacht institiúideach Uachtaránacht na Tuirce ar Bhainistiú Imirce a neartú, agus idirghabhálacha cosanta spriocdhírithe do ghrúpaí leochaileacha. Rinneadh an chosaint a phríomhshruthú freisin ar fud na mbunriachtanas, na sláinte agus an oideachais.
[19] Ráiteas Comhpháirteach ón gComhairle agus ó Ionadaithe Rialtais na mBallstát.
[20] Rialachán (CE) Uimh. 1257/96 ón gComhairle an 20 Meitheamh 1996 maidir le cabhair dhaonnúil.
[21] Tá cabhair dhaonnúil an Choimisiúin Eorpaigh bunaithe ar phleananna cur chun feidhme daonnúla tírshonracha ar bhonn bliantúil. An creat maidir le comhar idir an Coimisiún agus a chomhpháirtithe i réimse na cabhrach daonnúla, bunaítear é le Creat-Chomhaontuithe Airgeadais agus Riaracháin an Choimisiúin le heagraíochtaí idirnáisiúnta agus lena Chreat-Chomhaontuithe Comhpháirtíochta le heagraíochtaí neamhrialtasacha.

Faoi shnáithe daonnúil na Saoráide, cuireadh 65 thionscadal san iomlán chun feidhme trí 21 chomhpháirtí faoin gcéad tráinse agus faoin dara tráinse araon. Leis na tionscadail sin, cumhdaítear an fhreagairt ar bhunriachtanais, cosaint, oideachas agus sláinte le haghaidh na ndídeanaithe is leochailí sa Tuirc. Faoin gcéad tráinse, rinneadh thart ar EUR 1,4 billiún de chabhair dhaonnúil a leithdháileadh agus a chur amach ar conradh agus eisíocadh EUR 1,4 billiún, agus faoin dara tráinse, cuireadh EUR 1,05 billiún amach ar conradh agus eisíocadh EUR 1,04 milliún.

Leis an g**cúnamh forbraíochta** tacaítear leis na riachtanais fhadtéarmacha i réimsí shláinte, oideachas agus fhorbairt shocheacnamaíoch na ndídeanaithe, go háirithe i dtéarmaí rochtain ar sheirbhísí poiblí agus deiseanna slí beatha, chomh maith le bonneagar bardasach. Dírítear leis freisin ar ghrúpaí leochaileacha agus cuimsítear gné inscne sna hidirghabhálacha a dhéantar faoin gcúnamh sin, e.g. cosaint na mban agus na gcailíní ar fhoréigean gnéasach agus inscnebhunaithe agus dírítear leis freisin ar fheabhas a chur ar an rochtain ar chúram sláinte gnéis agus atáirgthe.

Faoi shnáithe forbartha na Saoráide, leanadh de dhul chun cinn a dhéanamh maidir le 26 thionscadal a cuireadh amach ar conradh faoin gcéad tráinse a chur chun feidhme. As measc na dtionscadal sin, cuireadh 15 díobh chun feidhme faoi Chiste Iontaobhais Réigiúnach an Aontais Eorpaigh mar fhreagairt ar an ngéarchéim sa tSiria ar mhéid iomlán EUR 293 mhilliún, sa bhreis ar an leithdháileadh a bhainistítear go díreach tríd an IPA[22].

Rinneadh beagnach EUR 3,2 billiún a eisíoc le comhpháirtithe cur chun feidhme as méid iomlán EUR 3,5 billiún a leithdháileadh ar chúnamh forbraíochta faoin dá thráinse[23]. Faoin gcéad tráinse, rinneadh thart ar EUR 1,6 billiún i gcúnamh forbraíochta a leithdháileadh agus a chur amach ar conradh agus eisíocadh EUR 1,6 billiún, agus faoin dara tráinse, cuireadh EUR 1,9 billiún amach ar conradh agus eisíocadh beagnach EUR 1,7 milliún.
Tá 14 chonradh leanúnacha i snáithe forbartha na Saoráide.

In 2024, lean an boilsciú an-ard sa Tuirc mar aon leis na dúshláin a bhaineann leis an ráta malairte de dhifear a dhéanamh do chur chun feidhme na Saoráide. I ngeall ar an méid sin, ba ghá raon feidhme roinnt tionscadal a laghdú.

Idirghabhálacha faoin tSaoráid de réir réimse tosaíochta

Sna tuarascálacha faireacháin maidir leis an tSaoráid, tuairiscítear an dul chun cinn atá déanta in aghaidh an réimse tosaíochta faoin dá thráinse den tSaoráid[24]. Baineadh méid nach beag amach sna réimsí tosaíochta seo a leanas.

[22] Déantar cistí ón IPA faoin tSaoráid a bhainistiú de réir na rialacha maidir le gníomhaíocht sheachtrach atá i dTeideal IV de chuid a dó den Rialachán Airgeadais agus ina Rialacha Cur i bhFeidhm.
[23] Áirítear san fhigiúr sin freisin eisíocaíochtaí faoi thionscadail a chuir Ciste Iontaobhais Réigiúnaigh an Aontais Eorpaigh mar Fhreagairt ar an nGéarchéim sa tSiria chun feidhme, ar eisíocaíochtaí iad nár gearradh ar bhuiséad an Aontais go fóill.
[24] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en

Oideachas

Leithdháileadh EUR 2,08 billiún san iomlán ar thacaíocht oideachais faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise le haghaidh dídeanaithe.

Faoi shnáithe daonnúil na Saoráide, leithdháileadh breis agus EUR 181 mhilliún ar an oideachas. Leis an Aistriú Airgid Coinníollach le haghaidh Oideachais, tacaítear le rollú scoile agus le freastal scoile dídeanaithe linbh trí íocaíochtaí míosúla a sholáthar do theaghlaigh ar dídeanaithe iad ar choinníoll go bhfreastalaíonn na daltaí ar an scoil go tráthrialta. In 2024, le clár CCTE VI, tacaíodh le suas le 585 000 dídeanaí linbh leochaileacha trí aistrithe coinníollacha airgid thirim le haghaidh oideachais, mar chúiteamh ar fhreastal tráthrialta ar scoileanna poiblí. Thairbhigh 42 312 dídeanaí linbh san iomlán atá i mbaol de sheirbhísí cosanta trí ionaid seirbhísí sóisialta rialtas na Tuirce agus trí ionaid phobail Chorrán Dearg na Tuirce.

I mí Mheán Fómhair 2024, rinneadh leibhéil cúnaimh airgid a choigeartú chun tionchar diúltach an bhoilscithe aird a mhaolú. Mar sin féin, tháinig laghdú beag ar an líon daltaí a thairbhigh den chlár le linn na bliana de dheasca chruatan airgeadais agus cur i bhfeidhm an chórais fíoraithe bunaithe ar sheoladh. Faoin gcóras sin, teaghlaigh a bhí faoi chosaint shealadach a d'athraigh a n-áit chónaithe gan formheas roimh ré a fháil ó na húdaráis, d'fhéadfaí a stádas a chur ar fionraí, rud a d'fhág go raibh siad eisiata ó chláir cúnaimh shóisialta.

I mí Lúnasa 2024, d'fhógair an tAire Gnóthaí Baile nach bhféadfaí 729 000 Siriach atá faoi chosaint shealadach a aimsiú ag a seoltaí cláraithe agus gur cheart dóibh a gclárú a athghníomhachtú. Dá dheasca sin, ní raibh leanaí sna teaghlaigh sin in ann iarratas a dhéanamh ar chláir cúnaimh shóisialta, amhail an tAistriú Airgid Coinníollach le haghaidh Oideachais (CCTE), nó b'éigean dóibh éirí as an gclár ina iomláine. Chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin sin, neartaigh an Aireacht Teaghlaigh agus Seirbhísí Sóisialta an ghné maidir le cosaint leanaí sa ráithe dheireanach de 2024.

Maidir le clár suaitheanta na Saoráide (Lánpháirtiú Leanaí ón tSiria i gCóras Oideachais na Tuirce a Chur Chun Cinn – PIKTES II) a raibh buiséad iomlán EUR 400 milliún ag gabháil leis agus a bhí á chur chun feidhme ag an Aireacht Oideachais Náisiúnta, tháinig deireadh leis i mí Eanáir 2023. Ina dhiaidh sin bunaíodh an tionscadal nua PIKTES+[25] a bhfuil buiséad iomlán EUR 300 milliún ag gabháil leis a maoiníodh faoi chúnamh breise le haghaidh dídeanaithe sa Tuirc. I mí na Samhna 2024, fuair PIKTES+ EUR 80 milliún breise chun cuidiú le híoc as tuarastail múinteoirí.

Sa réimse tosaíochta seo, is é is aidhm fhoriomlán do chúnamh dídeanaithe an Aontais i gcónaí na dídeanaithe linbh uile a lánpháirtiú i gcóras oideachais fhoirmiúil na Tuirce, agus an méid sin á chomhlánú trí theagmháil a dhéanamh le leanaí nach bhfuil sa chóras scoile agus trí

[25] Oideachas Cuimsitheach do Leanaí i gCóras Oideachais na Tuirce a Chur Chun Cinn (PIKTES+).

chonairí sábháilte foghlama a chruthú, chomh maith le feabhas a chur ar thorthaí foghlama. Ó mhí an Mhárta 2024, bhí 74 % (834 169) de dhídeanaithe linbh sa chóras oideachais fhoirmiúil (lena n-áirítear réamhscoil) sna 29 gcúige a bhfuil an daonra is mó dídeanaithe is mó iontu ar díríodh orthu leis an gclár PIKTES+.

An líon mac léinn a fuair scoláireachtaí le tacaíocht ón tSaoráid chun freastal ar oiliúint agus oideachas teicneolaíochta agus gairme nó ar institiúidí ardoideachais, shroich sé 29 049, idir dhídeanaithe agus an pobal óstach araon. Ba dhídeanaithe iad formhór na mac léinn sin agus coinníodh an chothromaíocht inscne ar bun.

Chomh maith leis sin, lean an tSaoráid de bheith ag tacú le forbairt bonneagair oideachais agus chuidigh sí le plódú sna scoileanna a laghdú. Rinneadh dul chun cinn nach beag maidir leis an líon saoráidí oideachais a ndearnadh iad a uasghrádú agus a thabhairt chun críche. Éacht mór ó thaobh an uasghrádaithe de ab ea 8 700 clár cliste a shuiteáil i mbunscoileanna agus i meánscoileanna. Go dtí seo, tá uasghrádú déanta ar os cionn 12 000 saoráid le tacaíocht ón tSaoráid.

Ina theannta sin, faoin tionscadal um Oideachas do Chách le linn Géarchéimeanna agus faoin tionscadal um Bonneagar Oideachais don Athléimneacht, tógadh 175 scoil agus cuireadh tús le seirbhísí oideachais iontu. Leis na painéil ghréine dín atá suiteáilte i scoileanna, gintear cumhacht do 50 scoil agus rinneadh bearta feabhsúcháin éifeachtúlachta fuinnimh maidir le 41 scoil.

In 2024, síníodh conarthaí chun cuidiú leis an mbonneagar oideachais sa Tuirc a atógáil tar éis chreathanna talún mhí Feabhra 2023. Is é is aidhm don chistiú sin rochtain ar oideachas a mhéadú do dhídeanaithe agus do phobail óstacha araon. Le dhá thionscadal deontais ar fiú EUR 20 milliún san iomlán iad, cuirtear scoláireachtaí agus seirbhísí gaolmhara ar fáil do mhic léinn ar dídeanaithe iad agus do mhic léinn ó phobail óstacha atá i mbun staidéar fochéime/iarchéime. Cuireadh tús leis na tionscadail i mí Eanáir 2023 agus ba cheart iad a bheith i bhfeidhm ar feadh 3 bliana. Ó mhí Eanáir 2025 ar aghaidh, fuair 5 702 mac léinn ardoideachais scoláireacht, ar mic léinn ón tSiria iad 3 077 acu agus mic léinn ón Tuirc iad 2 625 acu.

Cosaint

Tá thart ar EUR 352 mhilliún san iomlán leithdháilte ar an tacaíocht um chosaint faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise le haghaidh dídeanaithe, trí bhíthin tionscadail faoin snáithe daonnúil den chuid is mó.

Le snáithe daonnúil na Saoráide, tacaíodh le clárú agus fíorú dídeanaithe chun a stádas sa Tuirc a thabhairt chun rialtachta agus chun cuidiú leo rochtain a fháil ar sheirbhísí. Go sonrach, faoin snáithe sin tacaíodh le hiarrachtaí clárúcháin Uachtaránacht na Tuirce um Bainistiú Imirce agus neartaíodh a hacmhainneacht institiúideach agus theicniúil. I dteannta idirghabhálacha cosanta neamhspleácha arb é is aidhm dóibh bearnaí a líonadh agus freagairt ar riachtanais shonracha

agus freastal ar dhaoine atá i mbaol, rinneadh an chosaint a phríomhshruthú i gcolúin eile de chuid na straitéise freagartha daonnúla freisin (bunriachtanais, sláinte agus oideachas). Is é an aidhm fhoriomlán aghaidh a thabhairt ar leochaileacht dídeanaithe ar bhealach níos fearr, a stádas a thabhairt chun rialtachta agus iad a nascadh le líonra níos leithne de sheirbhísí poiblí agus de sheirbhísí de chuid na Náisiún Aontaithe/eagraíochtaí neamhrialtasacha. Le linn na tréimhse tuairiscithe, leanadh leis an gcúnamh a dhíriú ar na grúpaí ba leochailí (e.g. oibrithe imirceacha talmhaíochta séasúracha, príomhghrúpaí dídeanaithe[26], etc.). Ina theannta sin, i measc na dtionscadal a maoiníodh trí Chiste Iontaobhais Réigiúnach an Aontais Eorpaigh mar fhreagairt ar an ngéarchéim sa tSiria, áiríodh cúnamh d'ionaid phobail ina nglactar dídeanaithe agus chun tuilleadh atreoraithe a dhéanamh chuig seirbhísí leordhóthanacha i gcás dídeanaithe leochaileacha.

Faoi shnáithe forbartha na Saoráide, leanadh le deontas díreach don Aireacht Teaghlaigh agus Seirbhísí Sóisialta ar luach EUR 20 milliún. Is é is aidhm don tionscadal sin rochtain a mhéadú do chodanna leochaileacha de dhaonra na Tuirce agus de dhaonra na ndídeanaithe araon ar sheirbhísí sóisialta ardcháilíochta chomh maith le cumas na hAireachta seirbhísí sóisialta comhtháite ardcháilíochta a sholáthar.

Sláinte

Leithdháileadh EUR 1,05 billiún san iomlán ar thacaíocht cúraim sláinte faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise le haghaidh dídeanaithe.

Is é príomhcholún chistiú na Saoráide tacú le sláinte imirceach ar a dtugtar SIHHAT, tionscadal arna mhaoiniú le trí leithdháileadh as a chéile: EUR 300 milliún in 2016, EUR 210 milliún in 2020 agus EUR 210 milliún in 2023. Le SIHHAT, tacaítear le hAireacht Sláinte na Tuirce maidir lena hiarrachtaí chun rochtain shaor chothrom ar chúram sláinte a sholáthar do na dídeanaithe uile. Tá 176 lárionad sláinte d'imircigh agus naoi n-aonad coimeádáin sláinte san iomlán ag feidhmiú in 32 chúige agus 3 500 ball foirne cúraim sláinte ag obair i saoráidí a fhaigheann tacaíocht ón Aontas, arb iad 75 % díobh de bhunús na Siria. Mar gheall ar na creathanna talún, cailleadh baill foirne cúraim sláinte agus rinneadh damáiste do 17 lárionad; aistríodh a gcuid seirbhísí chuig aonaid sláinte coimeádáin shealadacha. Tháinig deireadh le cur chun feidhme SIHHAT II i lár 2024. Le SIHHAT III, áirithítear go leantar de sheirbhísí cúraim sláinte do dhídeanaithe a bhuí le tacaíocht bhreise ón Aontas dar luach EUR 210 milliún in 2023, agus EUR 50 milliún in 2024.

Tá an dá ospidéal a mhaoinítear faoin tSaoráid – Dörtyol/Hatay agus Kilis – ag feidhmiú go hiomlán ó bhí 2022 ann agus cuireadh seirbhísí cúraim sláinte ríthábhachtacha ar fáil iontu tar éis chreathanna talún 2023, nuair a méadaíodh acmhainneacht an dá ospidéal go 400 leaba. Ina

[26] Áirítear leo sin dídeanaithe atá ina gcónaí sna cúigí is mó atá buailte le creathanna talún 2023, agus grúpaí leochaileacha dídeanaithe agus imirceach a bhfuil riachtanais shonracha chosanta acu (e.g. teaghlaigh faoi cheann aonair, daoine faoi mhíchumas, marthanóirí foréigin inscnebhunaithe, LADTIA), lena n-áirítear thart ar 300 000 leanbh nach bhfuil sa chóras scoile.

theannta sin, faoin tSaoráid, leantar de bheith ag tógáil agus ag athchóiriú lárionaid sláinte d'imircigh, ag soláthar trealamh leighis,
fearais mháithreachais agus sláinteachais, agus ag athchóiriú aonaid fisiteiripe agus athshlánúcháin, go comhlántach le SIHHAT. In 2024, cuireadh tús le tógáil ocht lárionad sláinte agus soláthraíodh 113 earra de threalamh leighis chun leasa níos mó ná 40 ospidéal.

Maidir le tacaíocht dhaonnúil, tá dhá lárionad athshlánúcháin fhisiciúil in Kilis agus Reyhanli/Hatay i gcónaí ag feidhmiú agus ag soláthar seirbhísí amhail fisiteiripe, tacaíocht mheabhairshláinte agus shíceasóisialta do dhídeanaithe faoi mhíchumas agus dídeanaithe leochaileacha eile.

Bonneagar bardasach

Leithdháileadh EUR 509 milliún san iomlán ar thacaíocht bonneagair bhardasaigh faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise le haghaidh dídeanaithe.

Leis an tSaoráid, tugtar tacaíocht do bhardais éagsúla trí sheirbhísí bardasacha fíor-riachtanacha a sholáthar, lena n-áirítear soláthar uisce, sláintíocht agus bainistiú dramhaíola soladaí. Leis an tSaoráid, tacaítear leis an mbonneagar áitiúil freisin trí sheirbhísí áineasa a sholáthar. Maidir leis na saoráidí áineasa, tugadh i gcrích 12 shaoráid (páirceanna peile agus cúirteanna leadóige) agus tá 10 gcoimpléasc spóirt á dtógáil faoi láthair. Leantar de thionscadail uisce agus fuíolluisce a thógáil i gcúigí Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin, Mardin, Adıyaman, Malatya agus Hatay.

Ullmhaíodh conarthaí breise bonneagair bhardasaigh in 2023 agus 2024. Tá sé d'aidhm acu leanúint de thionscadal arb é is aidhm dó daoine óga leochaileacha a neartú trí bhonneagar ionchuimsitheach spóirt agus óige a sholáthar, chomh maith le leanúint de thionscadal arb é is aidhm dó soláthar uisce agus córais fuíolluisce a athbhunú.

Síníodh conradh eile sa réimse tosaíochta sin in 2024 le hAireacht Comhshaoil, Uirbithe agus Athraithe Aeráide na Tuirce chun cuidiú leis na tionscadail bonneagair bhardasaigh a n-éascófar iasachtaí ó institiúidí idirnáisiúnta airgeadais ina leith trí Ilbank a ullmhú agus a chur chun feidhme.

Bunriachtanais agus tacaíocht shocheacnamaíoch

Leithdháileadh EUR 4 bhilliún san iomlán ar bhunriachtanais agus tacaíocht shocheacnamaíoch faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise do dhídeanaithe.

Tá sé d'aidhm ag idirghabhálacha sa réimse tosaíochta sin a bheith ina gcuidiú le riar ar bhunriachtanais na ndídeanaithe is leochailí agus le hathléimneacht agus féintuilleamaí na ndídeanaithe a neartú. Leis sin ba cheart é a chur ar a gcumas dóibh aistriú de réir a chéile ón spleáchas ar chúnamh sóisialta go dtí féintuilleamaí méadaithe agus deiseanna méadaithe slí beatha.

Faoi chúnamh na Saoráide maidir le bunriachtanais, tá tacaíocht dhíreach faighte ag níos mó ná 2,6 milliún dídeanaí, rud a fhágann gur féidir leo maireachtáil faoi dhínit. Go dtí mí Iúil 2023, cuireadh an chuid is mó den tacaíocht ar fáil tríd an Líontán Sábhála Sóisialta Éigeandála (ESSN), ar clár cúnaimh shóisialta é lena soláthraítear cúnamh airgid thirim míosúil trí chóras cárta dochair do níos mó ná 1,6 milliún dídeanaí is tairbhí.

Faoin dara tráinse den tSaoráid, rinneadh cur chun feidhme an deontais dhírigh EUR 245 mhilliún leis an Aireacht Teaghlaigh agus Seirbhísí Sóisialta a chur i gcrích. Leis an deontas sin, is féidir tacaíocht airgeadais mhíosúil a sholáthar atá inchomparáide leis an gcúnamh sóisialta a sholáthraítear do dhaoine leochaileacha faoi chóras slándála sóisialta na Tuirce, i.e. an Líontán Sábhála Sóisialta Éigeandála Comhlántach (C-ESSN). Cuireadh an tionscadal i bhfeidhm i gcomhthráth leis an ESSN agus soláthraíodh leis tacaíocht do theaghlaigh ina bhfuil tuismitheoirí aonair, daoine scothaosta agus daoine faoi mhíchumas (lena n-áirítear daoine faoi mhíchumas trom). In 2024, deimhníodh leanúnachas na gclár C-ESSN agus ESSN[27] faoi na EUR 3 bhilliún i dtacaíocht bhreise do dhídeanaithe a slógadh le haghaidh 2021-2023[28] lasmuigh de chreat na Saoráide. Rinneadh an dá chlár a chumasc ó shin sa chonradh aonair. I mí Iúil 2023, síníodh an clár nua sin um chúnamh airgid thirim, an 'Líontán Sábhála Sóisialta le haghaidh Dídeanaithe sa Tuirc (SSN)' (EUR 781 mhilliún) leis an Aireacht Teaghlaigh agus Seirbhísí Sóisialta. Ba é a bhí san idirghabháil sin aistriú ESSN ó chabhair dhaonnúil chuig cúnamh forbraíochta níos fadtéarmaí, agus níl baint ag AS ECHO le bainistiú an chláir a thuilleadh. Tacaíonn an clár reatha (SSN) le beagán níos mó ná 1,4 milliún dídeanaí chun freastal ar a mbunriachtanais laethúla.

Tá tacaíocht shocheacnamaíoch bhreise á soláthar fós do dhídeanaithe chun rochtain ar an margadh saothair a éascú dóibh. Cumhdaíonn straitéis an Aontais sa réimse tosaíochta sin taobh an tsoláthair agus an éilimh araon den mhargadh saothair. Áirítear leis na príomhchineálacha tacaíochta oiliúint agus oideachas teicneolaíochta agus gairme; cúrsaí gairmoiliúna gearrthéarmacha lena n-áirítear oiliúint le linn na hoibre, oiliúint i scileanna boga, comhairleoireacht post agus gairme agus seirbhísí tacaíochta chomh maith le tacaíocht i leith ceadanna oibre. Maidir le cúrsaí oiliúna gearrthéarmacha i ndáil le forbairt scileanna gairme, cláraíodh 11 779 rannpháirtí i gcúrsaí oiliúna gearrthéarmacha i ndáil le forbairt scileanna gairme thar thréimhse 6 mhí in 2024, rud a d'fhág gurb é 83 789 an líon carnach tairbhithe, arbh fhir iad 51 % díobh. Ina theannta sin, tuairiscíodh leis na sonraí a bailíodh ó thrí thionscadal sa tréimhse chéanna méadú 8 584 phost nua arna gcruthú ag fiontair a bunaíodh nó a leathnaíodh le tacaíocht dídeanaithe ón Aontas, rud a fhágann gurb é 15 004 an líon iomlán post.

[27] Tá sé beartaithe go nglacfaidh AS ENEST an chéad chéim eile den chlár ESSN.

[28] *Cinneadh Cur Chun Feidhme ón gCoimisiún* an 4.1.2022 *maidir le maoiniú an bhirt aonair le haghaidh soláthar tacaíochta airgid thirim do na dídeanaithe is leochailí sa Tuirc le haghaidh 2022 agus 2023* (*C(2022) 7822*) agus *Cinneadh Cur Chun Feidhme ón gCoimisiún* an 7.12.2022 *maidir le maoiniú an bhirt aonair chun leanúint den tacaíocht le haghaidh bhunriachtanas agus aistrithe chuig deiseanna slí beatha do dhídeanaithe sa Tuirc in 2022* (*C(2022) 8887*).

Díríonn an dara snáithe mór den chlár ar ghnólachtaí nua a bhunú agus ar na gnólachtaí atá ann cheana a leathnú trí thacaíocht ábhartha agus neamhábhartha chun cruthú post foirmiúil a fheabhsú. Leis na tionscadail um Thacaíocht Fostaíochta agus faoi na tionscadail um Aistriú chuig an Margadh Saothair (ISDEP I agus ISDEP II), arna gcur chun feidhme i gcomhar le Gníomhaireacht Fostaíochta na Tuirce (İŞKUR) in éineacht le hArd-Stiúrthóireacht an Lucht Saothair Idirnáisiúnta (AS ILF) de chuid na hAireachta Saothair agus Slándála Sóisialta, dírítear ar fhostaíocht fhoirmiúil dídeanaithe agus baill de phobail óstacha a mhéadú. Cuireadh ISDEP I i gcrích in 2024. Deontais le haghaidh fiontraithe, lena n-áirítear oiliúint san fhiontraíocht, chomh maith le tacaíocht ábhartha agus neamhábhartha do dhídeanaithe agus do phobail óstacha araon chun poist a chruthú i ndlúthchomhar le hEagraíocht Forbartha Tionscail Bheaga agus Mheánmhéide na Tuirce (KOSGEB) agus le Banc Forbartha agus Infheistíochta na Tuirce (TKYB).

Tá an cuspóir céanna ag Feabhsú na nAcmhainneachtaí Fiontraíochta le haghaidh Comhtháthú Socheacnamaíoch Inbhuanaithe (ENHANCER) agus ag na tionscadail um Fhiontraíocht Shóisialta, Cumhachtú agus Comhtháthú i bPobail Dídeanaithe agus Óstacha sa Tuirc agus cuirtear chun feidhme iad i gcomhar leis an Aireacht Tionscail agus Teicneolaíochta. Tá tionscadail bhreise á ndéanamh i réimsí na fostaíochta talmhaíochta, na gairmoiliúna agus na bprintíseachtaí. Síníodh tuilleadh conarthaí tacaíochta socheacnamaíocha in 2024. Áirítear leo sin conarthaí arb é is aidhm dóibh feabhas a chur ar shlite beatha inbhuanaithe agus ar fhostaíocht fhoirmiúil do dhídeanaithe agus do phobail óstacha i gceantair atá buailte ag creathanna talún mhí Feabhra 2023.

Bainistiú imirce

Leithdháileadh EUR 878 milliún san iomlán ar thacaíocht bainistithe imirce faoin tSaoráid agus faoin tacaíocht bhreise do dhídeanaithe[29].

Tá dhá thionscadal a maoiníodh faoin gcéad tráinse dar luach EUR 80 milliún san iomlán curtha i gcrích. Chuir an chéad tionscadal tacaíocht ón Aontas ar fáil chun acmhainneacht chuardaigh agus tarrthála gharda cósta na Tuirce a neartú, agus bhí sé d'aidhm ag an dara tionscadal tacú le hUachtaránacht na Tuirce maidir le Bainistiú Imirce[30] agus fillteacha ón Aontas á mbainistiú aici.

In 2024, leanadh de thrí thionscadal dar luach EUR 30 milliún faoin tacaíocht bhreise do dhídeanaithe a chur chun feidhme chun an méid seo a leanas a dhéanamh: i) acmhainneacht Uachtaránacht na Tuirce maidir le Bainistiú Imirce a neartú chun an imirce neamhrialta a chomhrac; ii) feabhas a chur ar an gcomhar idirsheirbhíse idir gníomhaireachtaí bainistithe teorainneacha ag aerfoirt; agus iii) leanúint de thacaíocht oibríochtúil a sholáthar chun ionaid choinneála a bhainistiú.

[29] Ní áirítear leis sin EUR 150 milliún arna leithdháileadh faoi ionstraimí HOME.
[30] An Ard-Stiúrthóireacht um Bainistiú Imirce (DGMM) a tugadh uirthi san am sin.

Tá conradh dar luach EUR 220 milliún arna shíniú i mí na Nollag 2023 curtha chun feidhme ó 2024 ar aghaidh. Is é is aidhm dó bainistiú teorainneacha a neartú tuilleadh ag teorainn thoir agus teorainn thoir theas na Tuirce. In 2024, faoi thacaíocht bhreise do dhídeanaithe, leithdháileadh méid breise dar luach EUR 398 milliún chun tacú le hacmhainneacht imirce agus bainistithe teorainneacha na Tuirce. Tá an cistiú seo dírithe ar na nithe seo a leanas: i) fillteacha deonacha ar thíortha tionscnaimh; ii) nósanna imeachta cosanta idirnáisiúnta agus cosanta sealadaí a neartú; iii) smuigleáil imirceach a chosc; iv) slándáil teorainneacha talún agus muirí; agus imirce rialta. Áiríodh leis freisin breisiú EUR 50 milliún a leithdháileadh ar an tionscadal bainistithe teorainneacha thuas.

Na gnéithe inscne laistigh de thionscadail faoin tSaoráid

Le Plean Gníomhaíochta III AE maidir le hInscne ‘I gcomhar le chéile i dtreo domhan ina bhfuil comhionannas inscne 2021-2025’, leantar le cur chun feidhme beart faoin tSaoráid a threorú. Ba thosaíochtaí fós in 2024 iad cur chun cinn, cosaint agus comhlíonadh chearta an duine le haghaidh ban agus cailíní ina n-éagsúlacht uile, comhionannas inscne agus chumhachtú na mban agus na gcailíní. Rinneadh ceisteanna atá bainteach le hinscne a chomhtháthú i dtionscadail uile na Saoráide agus rinneadh faireachán orthu go leanúnach trí shonraí imdhealaithe (76 tháscaire).

Chuir an tSaoráid go mór le hinfhostaitheacht na mban, agus os cionn 26 000 bean a rinne gairmoiliúint ghearrthéarmach scileanna, thart ar 40 000 bean a bhain tairbhe as seirbhísí comhairleoireachta fostaíochta, agus 500 gnólacht faoi úinéireacht ban a fuair tacaíocht chomhairleach nó airgeadais. Chuir an tSaoráid cúrsaí teanga Tuircise ar fáil do mhná ar dídeanaithe iad, agus d’éirigh le thart ar 25 000 bean fhásta ar dídeanaithe iad agus 20 000 mac léinn baineann iad a chur i gcrích go rathúil. Thairis sin, d’fhreastail thart ar 55 000 dídeanaí linbh baineann ar oideachas réamh-bhunscoile a cuireadh ar fáil trí thionscadail a chistigh an tSaoráid, agus fuair 15 000 mac léinn baineann scoláireachtaí oideachais. Go sonrach, is mná iad beagnach 50 % de na múinteoirí agus na baill foirne oideachais a d’fhostaigh an tSaoráid. Ar an gcaoi chéanna, téann cláir aistrithe airgid thirim chun tairbhe do níos mó ná 1 mhilliún bean ar dídeanaithe iad, agus le haistrithe tráthrialta acmhainní neamhchoinníollacha. Thairis sin, fuair thart ar 400 000 teaghlach daltaí baineanna airgead tirim coinníollach le haghaidh tacaíocht oideachais. Ar leithligh ó chláir aistrithe airgid thirim, fuair thart ar 500 000 bean ar dídeanaithe iad seirbhísí tarchuir cosanta, agus bhain thart ar 550 000 bean ar dídeanaithe iad leas as seirbhísí cosanta trí thionscadail a chistigh an tSaoráid.

5. Faireachán, meastóireacht agus iniúchadh

In 2024, bhí tuairisciú ar éachtaí na Saoráide fós bunaithe ar Chreat Thorthaí na Saoráide[31] agus ar an Teoiric um Athrú[32]. Foilsíodh an 13ú tuarascáil faireacháin ar an tSaoráid i mí na Nollag 2024 agus is féidir í a rochtain ar shuíomh gréasáin AS ENEST[33].

Ag deireadh 2024, shínigh an Coimisiún conradh nua chun a áirithiú go leanfar de chóras faireacháin agus bainistithe sonraí na Saoráide de réir mar a bunaíodh faoin gcéad chonradh cúnaimh theicniúil (SUMAR) é[34]. Tháinig deireadh le conradh bunaidh SUMAF[35] i mí na Nollag; rinne sé 127 misean faireacháin (lenar cumhdaíodh ceithre mhisean *ad hoc*), 53 sheiceáil ar an láthair agus 112 mhisean faireacháin a thuairisciú[36].

I mí na Bealtaine 2024, shínigh an Coimisiún creatchonradh le haghaidh na meastóireachta críochnaithí ar an tSaoráid. Tar éis mheastóireacht mheántéarma straitéiseach na Saoráide in 2021, tá an mheastóireacht chríochnaitheach le bheith dírithe ar an dara tráinse den tSaoráid agus ba cheart í a thabhairt chun críche ag deireadh 2025, rud a thabharfaidh an tSaoráid i gcrích.

D'eisigh Cúirt Iniúchóirí na hEorpa a dara iniúchadh feidhmíochta ar an tSaoráid i mí Aibreáin 2024. Foilsíodh an tuarascáil iniúchóireachta, lena n-áirítear torthaí agus moltaí ón gCúirt, agus freagraí an Choimisiúin, an 24 Aibreán 2024 agus tá sí ar fáil ar líne[37]. Ba phríomh-mholadh ón gCúirt é gur cheart don Choimisiún feabhas a chur ar an gcaoi a dtomhaistear tionchar thionscadail na Saoráide, agus tús a chur le plé leis na Ballstáit agus le húdaráis na Tuirce maidir leis an gcaoi a n-inbhuanaitheacht a áirithiú.

6. Cumarsáid agus infheictheacht

In 2024, leis na gníomhaíochtaí leanadh le hinfheictheacht ghníomhaíochtaí na Saoráide a neartú agus próifíl an Aontais a ardú maidir leis an gcúnamh a thugann sé don Tuirc an pobal dídeanaithe a óstáil. Mar gheall ar an méadú géar a tháinig ar reitric oifigiúil dhiúltach agus meon poiblí diúltach i leith na ndídeanaithe le linn na tréimhse sin, díríodh gníomhaíochtaí ar chúnamh an Aontais do na tearmainn agus do na pobail óstacha tar éis chreathanna talún mhí Feabhra 2023. Áirítear le samplaí an méid seo a leanas: i) turas preasa ag deireadh mhí Eanáir

[31] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf
[32] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf
[33] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en
[34] Cúnamh Teicniúil chun Faireachán a dhéanamh ar Fheidhmíocht Thacaíocht an Aontais do Dhídeanaithe sa Tuirc – IPA/2024/461-735.
[35] Cúnamh Teicniúil chun Tacú le Faireachán ar Ghníomhaíochtaí a mhaoinítear faoin tSaoráid do Dhídeanaithe sa Tuirc – IPA/2021/429-105 (Aguisín VI a ghabhann le Conradh IPA/2018/393-877).
[36] Figiúirí carnacha ó 2017.
[37] https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-2024-06_GA.pdf

2024; ii) roinnt scéalta agus físeán ratha; iii) imeacht, foilseachán, físeán agus albam grianghraf ‘Ní neart go cur le chéile’ maidir leis an ról a bhí ag oibrithe tarrthála an Aontais maidir le cúnamh a thabhairt do dhídeanaithe agus do phobail óstacha i mí Feabhra 2023, arna n-eagrú i ndlúthchomhar le Ballstáit an Aontais in Ankara; agus iv) ard-infheictheacht ar chuairt an Choimisinéara Ferreira ag deireadh mhí Aibreáin 2024.

7. Conclúid agus na chéad chéimeanna eile

Leanadh den tSaoráid a chur chun feidhme in 2024. Rinneadh buiséad oibríochtúil iomlán na Saoráide a chur amach ar conradh faoi dheireadh 2020, agus eisíocadh EUR 5,7 billiún faoi dheireadh 2024. Lean an tSaoráid de chúnamh a raibh géarghá leis a sholáthar do dhídeanaithe agus do phobail óstacha sa Tuirc. An cúnamh breise le haghaidh dídeanaithe a leithdháileadh le haghaidh 2020 go 2024, is é is aidhm dó inbhuanaitheacht an mhéid atá bainte amach ag an tSaoráid a áirithiú.

Cuimsítear leis na **chéad chéimeanna eile**:

- *leanúint de thionscadail uile na Saoráide a chur chun feidhme ar bhealach éifeachtach chun tairbhe na ndídeanaithe agus na bpobal óstach, i gcomhréir le prionsabail na bainistíochta fónta airgeadais;*
- *leanúint de ghníomhaíochtaí cumarsáide a bhaineann leis an tSaoráid a chur i bhfeidhm;*
- *Coiste Stiúrtha críochnaitheach um an tSaoráid do Dhídeanaithe a eagrú in 2025;*
- *tacaíocht bhreise le haghaidh 2025-2027 do dhídeanaithe agus pobail óstacha sa Tuirc a chlársceidealú chun inbhuanaitheacht an mhéid atá bainte amach ag an tSaoráid a áirithiú.*